Konstitutionsutskottets betänkande 1982/83:1

om vilande grundlagsändringar

Vilande förslag

Enligt 8 kap. 15 och 17 §§ regeringsformen (RF) ändras grundlag genom två likalydande beslut. Det andra beslutet får inte fattas förrän det efter det första beslutet har hållits val till riksdagen i hela riket och den nyvalda riksdagen har samlats. Av 5 kap. 12 § riksdagsordningen (RO) framgår att slutligt beslut skall fattas vid första riksmötet i valperioden. Uppskov till senare riksmöte i valperioden är dock möjligt.

Konstitutionsutskottet skall enligt 3 kap. 16 § RO till kammaren för slutligt beslut anmäla vilande beslut i ärende angående grundlag. Enligt en bestämmelse i 4 kap. 8 § RO skall utskottet till sådan anmälan foga yttrande i ärendet.

Under 1981 och 1982 har riksdagen beslutat om vissa ändringar i grundlag. De vilande förslagen avser:

1. Formerna för den kyrkliga lagstiftningen m. m. (förslag till lagar om ändring i regeringsformen och tryckfrihetsförordningen – riksdagsbeslut 1982-04-29) ..... *Bilaga 1*
2. Riksdagsbeslut på ockuperat område (förslag till lag om ändring i regeringsformen – riksdagsbeslut 1981-12-08) ..... *Bilaga 2*
3. Hets mot folkgrupp (förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen – riksdagsbeslut 1982-04-14) ..... *Bilaga 3*
4. Förfarandet vid utlämnande av allmän handling (förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen – riksdagsbeslut 1982-03-11) .. *Bilaga 4*

För information om förslagens bakgrund och närmare innebörd hänvisar utskottet till *beträffande 1.* proposition 1981/82:77 och KU 1981/82:36, *beträffande 2.* proposition 1981/82:52 och KU 1981/82:16, *beträffande 3.* proposition 1981/82:58 och KU 1981/82:24 samt *beträffande 4.* proposition 1981/82:37 och KU 1981/82:21. Förslagen redovisas också i den av riksdagen inför 1982 års val utgivna skriften Vilande grundlagsförslag.

Genom detta betänkande anmäls de vilande förslagen för riksdagens slutliga beslut.

Förutom de ovan nämnda förslagen har riksdagen under 1981 beslutat att som vilande anta ett förslag till ändring i RO angående beslutsordning vid lika röstetal, m. m. (KU 1980/81:21). Det förfarande som gäller för grundlagsändringar skall tillämpas också beträffande förslaget till ändring i RO. Förslaget skall emellertid övervägas ytterligare och kommer därför att anmälas till kammaren för slutligt beslut vid senare tidpunkt.

Utskottet

Under 1981 och 1982 har riksdagen som vilande antagit vissa ändringar i grundlag i enlighet med vad som angetts i det föregående.

Med hänvisning till vad som från utskottets sida i dessa delar anförts vid ärendenas första riksdagsbehandling (KU 1981/82:36, KU 1981/82:16, KU 1981/82:24, KU 1981/82:21) tillstyrker utskottet att riksdagen slutligt antar de vilande förslagen.

Utskottet hemställer

1. beträffande *formerna för den kyrkliga lagstiftningen m. m.*
   att riksdagen slutligt antar de vilande förslagen till
   a) lag om ändring i regeringsformen (bilaga 1 a),
   b) lag om ändring i tryckfrihetsförordningen (bilaga 1 b),
2. beträffande *riksdagsbeslut på ockuperat område*
   att riksdagen slutligt antar det vilande förslaget till lag om ändring i regeringsformen (bilaga 2),
3. beträffande *hets mot folkgrupp*
   att riksdagen slutligt antar det vilande förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen (bilaga 3),
4. beträffande *förfarandet vid utlämnande av allmän handling*
   att riksdagen slutligt antar det vilande förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen (bilaga 4).

Stockholm den 26 oktober 1982

På konstitutionsutskottets vägnar
OLLE SVENSSON

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Yngve Nyquist (s), Bertil Fiskesjö (c)*, Wivi-Anne Cederqvist (s)*, Hans Nyhage (m), Kurt Ove Johansson (s), Kerstin Nilsson (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Sven-Erik Nordin (c), Sture Thun (s), Karin Ahrland (fp), Nils Berndtson (vpk), Ove Eriksson (m) och Ingvar Björk (s).

* Ej närvarande vid justeringen.

Särskilda yttranden

1. beträffande *förfarandet vid utlämnande av allmän handling* av Gunnar Biörck i Värmdö (m) som anför följande:

Vid den tidigare behandlingen av detta ärende anmälde jag reservation

mot utskottets beslut. Jag har inte ändrat uppfattning i sak, men på grund av beslutsordningen i ärende av detta slag upprepar jag nu inte reservationen.

2. av Nils Berndtson (vpk) som anför följande:

Vid konstitutionsutskottets föregående behandling av de vilande grundlagsförslagen var vänsterpartiet kommunisterna ej representerat i utskottet och saknade därmed möjligheter att påverka besluten. Utskottet anmäler nu förslagen till riksdagen, som har att anta eller förkasta dem. Vpk:s riksdagsgrupp kommer att pröva om avslagsyrkande därvid skall framställas i några av de anmälda ärendena.

Bilaga 1 a

1 Förslag till
Lag om ändring i regeringsformen

Härigenom föreskrivs att punkt 9 övergångsbestämmelserna till regeringsformen[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

9. Ombud för svenska kyrkan sammanträder till allmänt kyrkomöte enligt vad som är särskilt föreskrivet.

Till prästerlig befattning inom svenska kyrkan får ej annan utnämnas än den som bekänner kyrkans lära. Medför annan befattning skyldighet att undervisa i kristendom eller teologisk vetenskap, skall tagas den hänsyn till de sökandes trosåskådning som därav kan påkallas. Befattningshavare, som ej tillhör svenska kyrkan, får icke deltaga i avgörande av mål eller ärende, som angår kyrkans religionsvård eller religionsundervisning, utövning av prästämbetet, befordring eller ämbetsansvar inom kyrkan. När sådant ärende avgöres av regeringen, skall dock hinder som nu sagts icke gälla för annan än föredraganden.

Till ärkebiskop eller biskop utnämner regeringen en av de tre som har föreslagits i den ordning som kyrkolag föreskriver. Om tillsättning av prästerliga tjänster i församlingarna och den rätt som därvid tillkommer regeringen och församlingarna föreskrives i kyrkolag.

Utan hinder av vad denna regeringsform föreskriver om att lag stiftas, ändras eller upphäves av riksdagen skall i fråga om kyrkolag gälla,

Vilande förslag

9. Grundläggande föreskrifter om svenska kyrkan som trossamfund och om kyrkomötet som en församling av valda ombud för svenska kyrkan meddelas i lagen om svenska kyrkan. Denna lag stiftas på samma sätt som huvudbestämmelserna i riksdagsordningen. Innan lagen stiftas skall yttrande av kyrkomötet inhämtas.

Föreskrifter om medlemskap i svenska kyrkan meddelas genom lag, som stiftas av riksdagen med samtycke av kyrkomötet.

Grundläggande föreskrifter om prästerliga tjänster i svenska kyrkan och om stiftsmyndigheter samt andra föreskrifter om kyrkomötet än som avses i första stycket meddelas i lagen om svenska kyrkan eller i annan lag, som stiftas av riksdagen efter yttrande av kyrkomötet. Detsamma gäller grundläggande föreskrifter om den kyrkliga egendom som är avsedd för svenska kyrkans verksamhet. Föreskrifter som innebär ändring av det ändamål för vilket den kyrkliga egendomen är avsedd meddelas dock genom lag, som stiftas på samma sätt som lagen om svenska kyrkan.

Kyrkomötet får med stöd av föreskrifter i lagen om svenska kyrkan genom kyrklig kungörelse meddela föreskrifter i följande ämnen:

[1] Regeringsformen omtryckt 1979:933.

Nuvarande lydelse

att sådan lag stiftas, ändras eller upphäves av regeringen gemensamt med riksdagen; dock att därvid erfordras samtycke jämväl av allmänt kyrkomöte. Har av riksdagen antaget förslag angående kyrkolag ej utfärdats som lag före närmast följande lagtima riksmötes början, är förslaget förfallet.

Vad i denna regeringsform *föreskrives* om primärkommuner skall, med undantag av 1 kap. 7 § första stycket andra *punkten, äga motsvarande tillämpning* i fråga om kyrkliga kommuner.

Vilande förslag

svenska kyrkans lära,

svenska kyrkans böcker,

svenska kyrkans sakrament, gudstjänst och övriga handlingar,

kollekter,

central verksamhet för evangelisation, mission och övrigt utlandsarbete samt diakoni,

kyrkomötets arbetssätt samt verksamheten hos organ som tillsätts av kyrkomötet.

Bemyndigar riksdagen kyrkomötet att meddela föreskrifter i ett visst ämne, kan riksdagen därvid medge att kyrkomötet genom kyrklig kungörelse överlåter åt organ, som tillsätts av kyrkomötet, att i sådan kungörelse meddela bestämmelser i ämnet. Riksdagen kan i lagen om svenska kyrkan meddela föreskrifter i de ämnen som anges i fjärde stycket. Detta gäller även om kyrkomötet har bemyndigats att besluta föreskrifter i ämnet. Regeringen får inte besluta föreskrifter i dessa ämnen.

I fråga om ändring eller upphävande av lag som avses i första–tredje styckena gäller vad som är föreskrivet om stiftande av sådan lag.

När regeringen skall avgöra ärenden som angår svenska kyrkans religionsvård eller religionsundervisning, utövning av prästämbetet, befordring eller ämbetsansvar inom kyrkan, skall föredraganden tillhöra svenska kyrkan.

Vad i denna regeringsform *föreskrivs* om primärkommuner skall, med undantag av 1 kap. 7 § första stycket andra *meningen, tillämpas även* i fråga om kyrkliga kommuner.

Nuvarande lydelse

Genom denna regeringsform *göres* ej ändring i vad som hittills har gällt enligt 2 § i den äldre regeringsformen.

Det forna prästeståndets privilegier, förmåner, rättigheter och friheter skall fortfarande gälla, om de ej har ägt oskiljaktigt sammanhang med den ståndet förut tillkommande representationsrätten och således upphört med denna. Ändring eller upphävande av dessa privilegier, förmåner, rättigheter och friheter får ej ske på annat sätt än genom regeringens och riksdagens sammanstämmande beslut och med bifall av allmänt kyrkomöte.

Vilande förslag

Genom denna regeringsform *görs* ej ändring i vad som hittills har gällt enligt 2 § i den äldre regeringsformen.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

2. Äldre författningar och föreskrifter, som har tillkommit genom beslut av Konungen eller regeringen gemensamt med riksdagen och med samtycke av allmänt kyrkomöte, skall fortsätta att gälla utan hinder av att de inte har tillkommit i den ordning som skulle ha iakttagits vid tillämpning av de nya bestämmelserna. Bestämmelserna i 8 kap. 17 § första meningen i denna regeringsform skall gälla i fråga om sådana författningar och föreskrifter. Punkt 9 sjätte stycket övergångsbestämmelserna till regeringsformen i deras nya lydelse tillämpas också i fråga om äldre lag.

3. Utan hinder av punkt 9 första–sjätte styckena övergångsbestämmelserna till regeringsformen i deras nya lydelse får regeringen upphäva föreskrifter som Konungen eller regeringen har meddelat före den 1 januari 1983. Sådana föreskrifter skall inte tillämpas i den mån de gäller fråga som regleras i kyrklig kungörelse.

Bilaga 1 b

2 Förslag till
Lag om ändring i tryckfrihetsförordningen

Härigenom föreskrivs att i 2 kap. 5 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen[1] orden "allmänt kyrkomöte" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "kyrkomötet" i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983. Vad som föreskrivs om kyrkomötet i 2 kap. 5 § i dess nya lydelse skall gälla också i fråga om tidigare allmänt kyrkomöte.

[1] Tryckfrihetsförordningen omtryckt 1979:936.

Bilaga 2

Förslag till
Lag om ändring i regeringsformen

Härigenom föreskrivs i fråga om regeringsformen[1]

dels att 13 kap. 10 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i 13 kap. 3 § hänvisningen till "11 § första stycket första punkten eller andra eller fjärde stycket" skall bytas ut mot "12 § första stycket första punkten eller andra eller fjärde stycket".

Nuvarande lydelse	*Vilande förslag*
13 kap.	
10 §	
På ockuperat område får ej fattas beslut som innebär stiftande, ändring eller upphävande av grundlag, riksdagsordningen, lag om val till riksdagen eller lag om högmålsbrott, brott mot rikets säkerhet, ämbetsbrott, brott av krigsmän, sabotage, upplopp, uppvigling eller samhällsfarlig ryktesspridning.	
På ockuperat område får icke något offentligt organ meddela beslut eller vidtaga åtgärd som ålägger någon rikets medborgare att lämna ockupationsmakten sådant bistånd som denna icke får kräva enligt folkrättens regler.	
Intet ärende får avgöras av riksdagen på ockuperat område, såvida icke minst tre fjärdedelar av ledamöterna deltager i avgörandet.	Intet ärende får avgöras av riksdagen på ockuperat område, såvida icke minst tre fjärdedelar av ledamöterna deltager i avgörandet. *I antalet deltagande ledamöter inräknas därvid icke ersättare som utövar uppdrag som ledamot.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

[1] Regeringsformen omtryckt 1979:933.

Bilaga 3

Förslag till
Lag om ändring i tryckfrihetsförordningen

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Vilande förslag*

7 kap.
4 §

Med beaktande av det i 1 kap. angivna syftet med en allmän tryckfrihet skall såsom otillåtet yttrande i tryckt skrift anses sådan enligt lag straffbar framställning som innefattar:

1. högförräderi, förövat med uppsåt att riket eller del därav skall med våldsamma eller eljest lagstridiga medel eller med utländskt bistånd läggas under främmande makt eller bringas i beroende av sådan makt eller att del av riket skall sålunda lösryckas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten skall med utländskt bistånd framtvingas eller hindras, såframt gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant högförräderi;

2. krigsanstiftan, såframt fara för att riket skall invecklas i krig eller andra fientligheter framkallas med utländskt bistånd;

3. uppror, förövat med uppsåt att statsskicket skall med vapenmakt eller eljest med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten skall sålunda framtvingas eller hindras, såframt gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant uppror;

4. landsförräderi eller landssvek, i vad därigenom, då riket är i krig eller eljest i lag meddelade bestämmelser om sådant brott äga tillämpning, någon förleder krigsfolk hörande till rikets eller med riket förbunden stats krigsmakt eller andra som äro verksamma för försvaret av riket till myteri, trolöshet eller modlöshet eller genom osann framställning sprider misströstan bland allmänheten eller begår annan dylik förrädisk gärning som är till men för försvaret eller för folkförsörjningen eller, om riket är helt eller delvis ockuperat av främmande makt utan att militärt motstånd förekommer, för motståndsverksamheten;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant landsförräderi eller landssvek;

5. landsskadlig vårdslöshet, i vad därigenom någon av oaktsamhet begår gärning som avses under 4;

6. uppvigling, varigenom någon söker förleda till brottslig gärning, svikande av medborgerlig skyldighet eller ohörsamhet mot myndighet;

7. ryktesspridning till fara för rikets säkerhet, varigenom, då riket är i krig eller eljest i lag meddelade bestämmelser om sådant brott äga tillämpning, någon sprider falskt rykte eller annat osant påstående, som är ägnat

[1] Omtryckt 1979:936.

Nuvarande lydelse *Vilande förslag*

att framkalla fara för rikets säkerhet, eller till främmande makt framför eller låter framkomma sådant rykte eller påstående;

8. hot mot eller missaktning för folkgrupp *av viss ras, med viss hudfärg, av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss trosbekännelse;*	8. hot mot eller missaktning för folkgrupp *eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller med viss trosbekännelse;*

9. förtal, varigenom någon utpekar annan såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, dock ej om det med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken och han visar att uppgiften var sann eller att han hade skälig grund för den;

10. förtal av avliden, om gärning som avses under 9 är sårande för de efterlevande eller eljest kan anses kränka den frid, som bör tillkomma den avlidne;

11. förolämpning, varigenom någon smädar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom; eller

12. barnpornografibrott, varigenom någon skildrar barn i pornografisk bild med uppsåt att bilden sprides, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

Bilaga 4

1 Förslag till
Lag om ändring i tryckfrihetsförordningen

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 13 och 14 §§ tryckfrihetsförordningen[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Vilande förslag*

2 kap.

13 §

Den som önskar taga del av allmän handling har även rätt att mot fastställd avgift få avskrift eller kopia av handlingen till den del den får lämnas ut. Myndighet är dock ej skyldig att lämna ut upptagning för automatisk databehandling i annan form än utskrift. Ej heller föreligger skyldighet att framställa kopia av karta, ritning, bild eller annan i 3 § första stycket avsedd upptagning än som nyss har angivits, om svårighet möter och handlingen kan tillhandahållas på stället.

Begäran att få avskrift eller kopia av allmän handling skall behandlas skyndsamt.

14 §

Begäran att få taga del av allmän handling göres hos myndighet som förvarar handlingen.

Begäran prövas av myndighet som angives i första stycket. Om särskilda skäl föranleda det, får dock i bestämmelse som avses i 2 § andra stycket föreskrivas att prövningen vid tillämpningen av bestämmelsen skall ankomma på annan myndighet. I fråga om handling som är av synnerlig betydelse för rikets säkerhet kan även genom förordning föreskrivas att endast viss myndighet får pröva frågan om utlämnande. I de nu nämnda fallen skall begäran om utlämnande genast hänskjutas till behörig myndighet.

Myndighet får inte på grund av att någon begär att få taga del av allmän handling efterforska vem han är eller vilket syfte han har med sin begäran i större utsträckning än som behövs för att myndigheten skall kunna pröva om hinder föreligger mot att handlingen lämnas ut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

[1]Tryckfrihetsförordningen omtryckt 1979:936.

GOTAB 72830 Stockholm 1982